Pregledni rad
DOI: 10.47152/Palic2026.8

SPECIFIČNOSTI PRAVA NA ODBRANU U POSTUPKU PREMA MALOLETNICIMA

Vuk RABRENOVIĆ*

Svrha postupka prema maloletnicima značajno utiče na procesne odredbe postupka, uključujući rešenja koja se posredno ili neposredno odnose na samog maloletnika i njegov položaj u postupku, kao i njegovo pravo na odbranu. Rad predstavlja pregled kako postojećih zakonskih odredbi, tako i onih predviđenih nacrtom Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku, koje postupak prema maloletnicima čine različitim od postupka koji se vodi protiv punoletnih učinilaca krivičnih dela.

Ključne reči: maloletnici, pravo na odbranu, zakon o maloletnim učiniocima

REGULISANJE POSTUPKA PREMA MALOLETNICIMA

Postupak prema maloletnicima je regulisan Zakonom o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (ZM), a odredbe Krivičnog zakonika (KZ), Zakonika o krivičnom postupku (ZKP), Zakona o izvršenju krivičnih sankcija (ZIKS) i drugi opšti propisi primenjuju se ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom. U tom smislu ZM predstavlja *lex specialis* u odnosu na KZ, ZKP i ZIKS, kao *lex generalis*.

* Sudija Višeg suda u Beogradu, Odeljenje za maloletnike. E-mail: vulerabren@yahoo.com

SVRHA VASPITNIH NALOGA I KRIVIČNIH SANKCIJA I PRAVO NA ODBRANU MALOLETNIKA

Pravo na odbranu u postupku prema maloletnicima ima brojne specifičnosti u odnosu na isto pravo u redovnom postupku koji se vodi protiv punoletnih lica, a te specifičnosti su neraskidivo vezane za svrhu samog postupka, koja se ogleda kroz svrhu vaspitnih naloga i krivičnih sankcija. Svrha vaspitnih naloga, predviđena članom 6. ZM, je da se ne pokreće krivični postupak prema maloletniku ili da se obustavi postupak, odnosno da se primenom vaspitnog naloga utiče na pravilan razvoj maloletnika i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična dela. Nacrtom ZM nisu predviđene izmene postojeće zakonske odredbe, što ukazuje na nespornost postojećeg zakonskog rešenja. Svrha krivičnih sankcija, u koje spadaju vaspitne mere i kazna maloletničkog zatvora, određena je članom 10. ZM tako da je u okviru opšte svrhe krivičnih sankcija (član 4. KZ, koji predviđa suzbijanje dela kojima se povređuju ili ugrožavaju vrednosti zaštićene krivičnim zakonodavstvom), svrha krivičnih sankcija prema maloletnicima da se nadzorom, pružanjem zaštite i pomoći, kao i obezbeđivanjem opšteg i stučnog osposobljavanja, utiče na razvoj i jačanje lične odgovornosti maloletnika, na vaspitavanje i pravilan razvoj njegove ličnosti, kako bi se obezbedilo ponovno uključivanje maloletnika u društvenu zajednicu. Svrha maloletničkog zatvora je, pored napred navedene svrhe, i vršenje pojačanog uticaja na maloletnog učinioca da ubuduće ne vrši krivična dela, kao i na druge maloletnike da ne vrše krivična dela. Nacrt Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku (nacrt ZM) svrhu krivičnih sankcija određuje članom 13. koji predviđa da je, u okviru opšte svrhe krivičnih sankcija propisane KZ, svrha krivičnih sankcija prema maloletnicima da se nadzorom, pružanjem zaštite i pomoći, kao i obezbeđivanjem opšteg stručnog osposobljavanja utiče na razvoj i jačanje lične odgovornosti maloletnika, na vaspitavanje i pravilan razvoj njegove ličnosti, kako bi se obezbedilo da ubuduće ne vrši krivična dela. Rešenje predviđeno Nacrtom ZM predstavlja poboljšanje u odnosu na postojeću zakonsku odredbu, koja nepotrebno svrhu krivičnih sankcija koja se ogleda u vršenju pojačanog uticaja na maloletnog učinioca da ubuduće ne vrši krivična dela, kao i na druge maloletnike da ne vrše krivična dela, vezuje isključivo za svrhu maloletničkog zatvora.

Za razliku od postojećeg ZM članom 2. Nacrta ZM određen je cilj postupka prema maloletniku, pa je tako navedenom odredbom predviđeno da se odredbe zakona primenjuju tako da se u zakonito i pravično sprovedenom krivičnom postupku, maloletnom učiniocu krivičnog dela izrekne krivična sankcija koja obezbeđuje ostvarivanje njegovog najboljeg interesa, ili da se takav interes maloletnika ostvari nevođenjem krivičnog postupka prema njemu, odnosno obustavom već pokrenutog postupka prema maloletniku onda kada to nalažu razlozi celishodnosti, kada se takvo krivično negonjenje maloletnika ili takva obustava postupka prema njemu može usloviti ispunjavanjem određenih obaveza od strane maloletnika. U tom smislu ostvarivanje najboljeg interesa maloletnika, koje se kao takvo ne ističe u postojećem ZM ali posredno proizilazi iz aktuelnih zakonskih odredbi, biva jasno opredeljena i izražena težnja u vođenju krivičnog postupka prema maloletniku i sankcionisanju ili nesankcionisanju maloletnika, a što je u skladu sa ciljevima maloletničkog pravosuđa prema Standardnim minimalnim pravilima Ujedninjenih nacija za maloletničko pravosuđe (Pekinška pravila), gde se navodi da će sistem maloletničkog pravosuđa isticati dobrobit maloletnika i obezbeđivati da svaka reakcija prema maloletnim prestupnicima uvek bude u srazmeri sa okolnostima koje se tiču i prestupnika i prestupa.

TERMINOLOGIJA KAO IZRAZ SUŠTINE POSTUPKA PREMA MALOLETNICIMA

Da je uticanje na razvoj i jačanje lične odgovornosti maloletnika, na vaspitavanje i pravilan razvoj njegove ličnosti, kako bi se obezbedilo da ubuduće ne vrši krivična dela, odnosno ostvarivanje njegovog najboljeg interesa, prioritet samog postupka prema maloletnicima vidi se već u pojmovnim određenjima ZM, odnosno terminologiji koja predstavlja izraz suštinske težnje da se maloletnik zaštiti i postupkom pre svega na njega izvrši vaspitni uticaj. Tako kada je učinilac krivičnog dela maloletnik, on nema svojstvo okrivljenog, već se umesto ovog termina koristi termin maloletnik. Sam postupak ne označava se kao krivični postupak, iako u osnovi to jeste, već kao postupak prema maloletniku. Pri tom postupak se ne vodi protiv, već prema maloletniku što jasno ukazuje na težnju i svrhu samog postupka i sankcija koje eventualno treba maloletniku izreći.

MERE PROCESNE OBAZRIVOSTI

Osetljivost mladih lica koja je povezana sa njihovim uzrastom i duševnom razvijenošću zahteva posebno oprezno postupanje i vođenje računa o mnoštvu faktora koji mogu uticati na njihovo aktuelno i buduće ponašanje i razvoj. U tom smislu je ZM-om predviđeno niz mera procesne obazrivosti:

- isključenje javnosti,
- ograničavanje davanja podataka o toku postupka i ishodu istog,
- mesna nadležnost,
- nemogućnost suđenja u odsustvu,
- razdvajanje i spajanje postupaka,
- pozivanje maloletnika.

Ove mere su neposredno sračunate na maksimalnu zaštitu ličnosti maloletnika i njegove privatnosti i predstavljaju značajan doprinos delotvornosti odbrane maloletnika.

Isključenje javnosti

Odredbom člana 75. ZM predviđeno je da će se uvek isključiti javnost kada se sudi maloletniku, s tim da veće može dozvoliti da glavnom pretresu prisustvuju lica koja se bave zaštitom i vaspitavanjem maloletnika ili suzbijanjem prestupništva mladih.

Ograničavanje davanja podataka o toku postupka i ishodu istog

Odredbom člana 55. stav 1 ZM predviđeno je da se bez dozvole suda ne sme objaviti tok krivičnog postupka prema maloletniku, ni odluka donesena u tom postupku, dok je stavom 2 istog člana predviđeno da se objaviti može samo onaj deo postupka, odnosno samo onaj deo odluke za koji postoji odobrenje, ali u tom slučaju ne smeju se navesti ime maloletnika i drugi podaci na osnovu kojih bi se moglo zaključiti o kom je maloletniku reč.

Odredbom člana 27. ZM predviđeno je da se podaci o izrečenim vaspitnim merama mogu dati samo sudu, javnom tužilaštvu i organu

starateljstva, a da se ne mogu davati podaci o vaspitnim merama izrečenim za krivična dela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine ako je lice na koje se podaci odnose navršilo 21. godinu. Članom 30. nacrta ZM predviđena je mogućnost davanja napred navedenih podataka i organizacionoj jedinici policije nadležnoj za suzbijanje maloletničke delikvencije.

Mesna nadležnost

Privilegovani položaj maloletnika u odnosu na redovni krivični postupak koji se vodi protiv punoletnih učinilaca ogleda se i u zakonskim odredbama koje se odnose na mesnu nadležnost, pa je tako članom 45. ZM predviđeno da je za postupak prema maloletniku mesno nadležan, po pravilu, sud njegovog prebivališta, a ako maloletnik nema prebivalište ili ono nije poznato – sud boravišta maloletnika. Postupak se može sprovesti pred sudom boravišta maloletnika koji ima prebivalište ili pred sudom mesta izvršenja krivičnog dela, odnosno pred sudom na čijem se području nalazi zavod ili ustanova za izvršenje krivičnih sankcija u kojoj se maloletnik nalazi, ako je očigledno da će se pred tim sudom lakše sprovesti postupak. Prema tome i po pitanju mesne nadležnosti prioritet imaju okolnosti koje su usmerene na olakšavanje procesnog položaja maloletnika i koje pogoduju njegovom pravu na odbranu.

Nemogućnost suđenja u odsustvu

Maloletniku se ne može suditi u odsustvu (član 48. stav 1 ZM).

Spajanje i razdvajanje postupaka

Članom 51. ZM predviđeno je da će se, kada je maloletnik učestvovao u izvršenju krivičnog dela zajedno sa punoletnim licem, postupak prema njemu razdvojiti i sprovesti po odredbama ovog zakona. Postupak prema maloletniku može se spojiti sa postupkom protiv punoletnog lica i sprovesti po opštim odredbama ZKP, samo ako je spajanje postupka neophodno za svestrano razjašnjenje stvari, a rešenje o tome donosi veće za maloletnike i protiv takvog rešenja nije dozvoljena žalba. Kada se sprovodi jedinstven postupak za maloletnika i punoletne učinioce, u pogledu maloletnika će se uvek primeniti odredbe člana 48 – 50, člana 53-56, člana 64. i 66., člana 68. stav 1 i člana 75. i

76. ovog zakona kada se na glavnom pretresu razjašnjavaju pitanja koja se odnose na maloletnika, kao i član 78. i 79., a ostale odredbe ovog zakona – ukoliko njihova primena nije u suprotnosti sa vođenjem jedinstvenog postupka.

Pozivanje

Maloletnik se poziva preko roditelja, odnosno zakonskog zastupnika, osim ako to nije mogućno zbog potrebe hitnog postupanja ili drugih okolnosti (član 54. stav 1 ZM). Maloletniku se pismena neće dostavljati isticanjem na oglasnoj tabli suda (član 54. stav 3 ZM).

SPECIJALIZACIJA UČESNIKA POSTUPKA

Adekvatno postupanje prema maloletniku u postupku zahteva da svi učesnici poseduju posebna znanja i veštine vezano za rad s mladima. Tako je za sudije za maloletnike i sudije veća za maloletnike (član 44. stav 1 ZM) ali i javnog tužioca za maloletnike (član 57. stav 1 ZM) i branioca (član 49. stav 3 ZM) neophodno da poseduju posebna znanja iz oblasti prava deteta i prestupništva mladih, dok je za sudije – porotnike neophodno da imaju iskustvo u radu sa decom i mladima, zbog čega se i biraju iz redova nastavnika, učitelja, vaspitača, kao i drugih stručnih lica koja imaju ovakva iskustva. Nacrtom ZM je, kada je u pitanju branilac, dosadašnje zakonsko rešenje delimično izmenjeno, pa je, ukoliko je branilac maloletnika postavljen po službenoj dužnosti, i dalje predviđena obaveza da to može biti samo advokat koji je stekao posebna znanja iz oblasti prava deteta i prestupništva mladih, dok ista obaveza nije predviđena ukoliko sam maloletnik, njegov zakonski zastupnik ili srodnici uzmu branioca, odnosno ako isti nije postavljen po službenoj dužnosti. Iako razumljivo, ovakvo rešenje, koje teži maksimalnom povlađivanju individualnim pravima maloletnika i njemu najbližih lica, predstavlja prilično diskutabilan i rizičan korak pošto lako može doći u sukob sa suštinskom svrhom i ciljem postupka, koji se ogleda u ostvarivanju najboljeg interesa maloletnika.

Posebnu ulogu u postupku prema maloletniku i suštinskoj zaštiti njegovih interesa ima organ starateljstva čiji radnici, sastavljeni od strane stručnih lica koja poseduju posebna znanja potrebna za sagledavanje ličnosti maloletnika i njegovo okruženje kao i odgovarajućeg postupanja sa istim, a sastoje se iz pedagoga, psihologa, socijalnog radnika i specijalnog

pedagoga. Rad organa starateljstva predstavlja nezamenljivu pomoć sudu u sagledavanju ličnosti maloletnika i njegovog okruženja, a samim tim i neophodan uslov za odluku koja će prema maloletniku imati najpogodnije dejstvo. Sem ovoga postupanje organa starateljstva i njegov nalaz i mišljenje predstavljaju za odbranu maloletnika neophodan uslov sveobuhvatnog sagledavanja najpovoljnijeg interesa maloletnika, što može uticati na delotvornu odbranu i koncepciju iste.

Obavezno pribavljanje mišljenja organa starateljstva koje je predviđeno članom 64. stav 3 ZM je neophodno da bi se u pripremnom postupku utvrdile činjenice potrebne za ocenu zrelosti maloletnika, sredine u kojoj i prilike pod kojima maloletnik živi i druge okolnosti koje se tiču njegove ličnosti i ponašanja.

BRZINA POSTUPANJA

Brzina postupanja u postupku prema maloletnicima je u direktnoj vezi sa ispunjavanjem svrhe postupka, a pre svega pravovremenim vaspitnim uticajem na maloletnika da ne čini nova krivična dela. Razdoblje adolescencije predstavlja samo po sebi prelazno doba čovekovog razvoja, fazu brojnih psihofizičkih promena koje su vremenski zgusnutije u odnosu na druge faze razvoja čoveka. Blagovremeno postupanje zbog toga predstavlja jedino svrsishodno i delotvorno postupanje, dok neblagovremeno delovanje na postojeće probleme uočene u ličnosti, postupanju, razvoju i vaspitanju maloletnika, predstavlja propuštanje mogućnosti da se na iste probleme delotvorno utiče. Zgusnutost vremena koje zahteva hitno i efikasno delovanje u postupku prema maloletnicima najbolje se uočava u činjenici da u okviru vremenskog perioda od sedam godina i dva dana postoji pet starosnih procesnih kategorija, koje imaju uticaj na krivičnoprocesne odredbe. Tako za lica mlađa od četrnaest godina – decu ne postoji krivična odgovornost, lica koja su u vreme izvršenja krivičnog dela navršila četrnaest, a nisu navršila šesnaest godina su mlađi maloletnici, lica koja su u vreme izvršenja krivičnog dela navršila šesnaest, a nisu navršila osamnaest godina su stariji maloletnici, dok su mlađa punoletna lica ona koja su u vreme izvršenja krivičnog dela navršila osamnaest, a u vreme suđenja nisu navršila dvadestjednu godinu, a ispunjavaju uslove iz člana 41. ZM. Punoletnom licu koje je u vreme suđenja navršilo dvadesetjednu godinu sud može, shodno članu 40. stav 3 ZM, izreći umesto maloletničkog zatvora, zatvor ili uslovnu osudu.

OBAVEZNOST BRANIOCA

Kada su u pitanju učesnici postupka i odbrana maloletnika neizostavna je uloga branioca. Maloletnik mora imati branioca prilikom prvog saslušanja, kao i tokom čitavog postupka (član 49. stav 1 ZM), a ako sam maloletnik, njegov zakonski zastupnik ili srodnici ne uzmu branioca, njega će po službenoj dužnosti postaviti sudija za maloletnike (član 49. stav 2 ZM).

MOGUĆNOST OPORTUNITETA

Članom 58. stav 1 ZM je između ostalog predviđeno da za krivična dela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina (do osam godina prema članu 62. nacrta ZM) ili novčana kazna, javni tužilac za maloletnike može odlučiti da ne zahteva pokretanje krivičnog postupka iako postoje dokazi iz kojih proizilazi osnovana sumnja da je maloletnik učinio krivično delo, ako smatra da ne bi bilo celishodno da se vodi postupak prema maloletniku s obzirom na prirodu krivičnog dela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život maloletnika i njegova lična svojstva. Kada je izvršenje kazne ili vaspitne mere u toku, javni tužilac za maloletnike može odlučiti da ne zahteva pokretanje krivičnog postupka za drugo krivično delo maloletnika, ako s obzirom na težinu tog krivičnog dela, kao i na kaznu, odnosno vaspitnu meru koja se izvršava, ne bi imalo svrhe vođenje postupka i izricanje krivične sankcije za to delo (član 58. stav 3 ZM).

Ako u toku pripremnog postupka ili po njegovom okončanju javni tužilac za maloletnike nađe da nema osnova za vođenje postupka prema maloletniku ili da postoje razlozi iz člana 58. stav 1 i 3 ovog zakona podneće predlog sudiji za maloletnike da obustavi postupak (član 70. stav 1 ZM).

Veće za maloletnike će, shodno članu 78. stav 2 ZM rešenjem obustaviti postupak i kad nađe da nije celishodno izreći maloletniku kaznu niti vaspitnu meru.

NEMOGUĆNOST ZADRŽAVANJA I HAPŠENJE MALOLETNIKA

Za razliku od mogućnosti zadržavanja punoletnog osumnjičenog predviđeno odredbom člana 294. ZKP-a (člana 229. ZKP-a od 2005. godine), maloletnik se ne može zadržati u smislu navedenih članova ZKP-a, već se shodno odredbi člana 291. stav 3 (ranije člana 229. stav 3) ZKP-a prilikom

hapšenja ako postoji razlog za određivanje pritvora mora bez odlaganja sprovesti nadležnom sudiji za maloletnike, a najkasnije u roku od osam časova. U suprotnom, ako je zbog neotklonjivih smetnji sprovođenje uhapšenog trajalo duže od osam časova, policija je dužna da sudiji za maloletnike ovakvo zakašnjenje posebno obrazloži o čemu će sudija za maloletnike sačiniti službenu belešku, u koju će uneti i izjavu uhapšenog maloletnika o vremenu i mestu hapšenja. Postojeće zakonsko rešenje je u situacijama složenijih krivičnih dela, većeg broja izvršenih krivičnih dela ili obezbeđivanja procesnih preduslova za saslušanje maloletnika, koje se ogleda u obezbeđivanju branioca, roditelja, zakonskog zastupnika ili predstavnika ustanove u kojoj maloletnik boravi, pokazalo kao ostvarivo samo uz vanredne napore svih aktera postupka, ali se dešavalo i da faktički onemogući razmatranje predloga o određivanju pritvora, posebno vodeći računa o maksimalnom poštovanju prava maloletnika. Po svemu sudeći je upravo zbog toga članom 66. stav 2 nacrta ZM predviđeno da javni tužilac za maloletnike u slučaju da je maloletnik uhapšen, a on smatra da postoje razlozi za određivanje pritvora, dužan da najkasnije u roku od dvadesetčetiri časa od hapšenja maloletnika podnese zahtev za pokretanje pripremnog postupka, sa predlogom za određivanje pritvora, dok je stavom 3 istog člana predviđeno da je policija dužna da sudiji za maloletnike u roku od dvadesetčetiri časa dovede uhapšenog maloletnika.

PRITVOR

Specifičnost postupka prema maloletniku ogleda se i u mogućoj dužini trajanja pritvora prema maloletniku, pa je tako mogućnost stavljanja maloletnika u pritvor predviđena samo izuzetno kada postoje razlozi iz člana 142. stav 2 ZKP-a, ako se svrha, radi čijeg je ostvarenja pritvor određen, ne može postići merom privremenog smeštaja maloletnika iz člana 66. stav 1 ZM. Pritvor u pripremnom postupku na osnovu rešenja o pritvoru koje je doneo sudija za maloletnike može trajati najduže mesec dana, a veće za maloletnike istog suda može, iz opravdanih razloga, produžiti pritvor najduže još za mesec dana. Prema tome pritvor u pripremnom postupku prema maloletniku može najduže trajati dva meseca. Posle završetka pripremnog postupka, od podnošenja predloga za izricanje krivične sankcije, pritvor prema mlađem maloletniku može trajati najduže četiri meseca, a prema starijem maloletniku do šest meseci. Od izricanja vaspitne mere upućivanja u vaspitno-popravni dom i od izricanja

kazne maloletničkog zatvora pritvor prema maloletniku može trajati najduže šest meseci (član 67. ZM). Izuzetnost stavljanja maloletnika u pritvor predviđena je i članom 70. nacrta ZM, kojim je na isti način kao i u postojećem ZM rešeno pitanje maksimalne dužine trajanja pritvora prema maloletniku u pripremnom postupku i od izricanja vaspitne mere upućivanja u vaspitno-popravni dom i od izricanja kazne maloletničkog zatvora, ali je u delu postupka od podnošenja predloga za izricanje krivičnih sankcija predviđeno da pritvor prema maloletniku može trajati najduže do šest meseci, čime je ujednačena mogućnost dužine trajanja pritvora prema mlađim i starijim maloletnicima u ovoj fazi postupka.

SASLUŠANJE MALOLETNIKA

Kada je u pitanju saslušanje maloletnika polazi se od sagledavanja njegovog uzrasta, zrelosti, nivoa razumevanja i eventualnih posebnih potreba maloletnika. Vodeći računa o pravu maloletnika da razume ono što mu se stavlja na teret, prirodu i razloge podnetog zahteva za pokretanje pripremnog postupka, sudija za maloletnike treba da koristi jezik primeren uzrastu i zrelosti maloletnika, odnosno nivou njegovog razumevanja, pri čemu posebno treba voditi računa o teškoćama u komunikaciji sa kojima se maloletnik može suočiti. Ovome može značajno doprineti atmosfera prilikom saslušanja koja će donekle biti prilagođena uzrastu, zrelosti maloletnika i njegovom nivou razumevanja postojećih okolnosti. Sastavni deo poštovanja prava maloletnika prilikom njegovog saslušanja je i vođenje računa o dužini trajanja saslušanja, koje mora biti primereno mogućnostima maloletnika. Pri preduzimanju radnji kojima prisustvuje maloletnik, a naročito pri njegovom saslušanju, učesnici u postupku dužni su da postupaju obazrivo, vodeći računa o zrelosti, drugim ličnim svojstvima i zaštiti privatnosti maloletnika, kako vođenje krivičnog postupka ne bi štetno uticalo na njegov razvoj (član 48. stav 2 ZM). Maloletnik ima pravo, kako da ništa ne izjavi i uskrati odgovor na pojedino pitanje, tako i da slobodno iznese svoju odbranu, prizna ili ne prizna krivicu. Pri tom prilikom saslušanja maloletnika njegovo otvoreno iznošenje negativnih aspekata sopstvenog postupanja predstavlja zalog kako mogućeg suočavanja sa sopstvenim protivpravnim postupanjem i pojedinim osobinama ličnosti na koje se vaspitavanjem i pravilnim razvojem ličnosti maloletnika samim postupkom i eventualnim krivičnim sankcijama i želi uticati, tako i pokazatelj neophodnog i potrebnog uticanja na maloletnika putem

eventualnih krivičnih sankcija. Pravo je odbrane da se opredeli za koncepciju odbrane za koju smatra da će najviše odgovarati interesima maloletnika, ali je važno istaći da tu može doći ne samo do kolizije shvatanja obezbeđivanja ostvarivanja najboljeg interesa maloletnika između tužioca i odbrane, moguće i organa starateljstva i suda, već i u okviru same odbrane, između maloletnika, roditelja i branioca, koja shvatanja nose specifičnu težinu zbog razlika u uzrastu, zrelosti, vrednosnim prioritetima i stručnim znanjima.

OBAVEZA SVEDOČENJA

Članom 50. ZM predviđeno je da niko ne može biti oslobođen dužnosti da svedoči o okolnostima potrebnim za ocenjivanje zrelosti maloletnika, upoznavanje njegove ličnosti i prilika u kojima živi. Ova obaveza je i ustanovljena u cilju omogućavanja utvrđivanja relevantnih podataka o maloletniku koji će poslužiti u svrhu pronalaženja načina ostvarivanja najboljeg interesa maloletnika.

TROŠKOVI POSTUPKA

Na kraju, specifičnost postupka prema maloletnicima koja je neposredno vezana za pravo na odbranu je budžetsko pokrivanje svih troškova postupka, uključujući nagradu i nužne izdatke branioca. Tako je odredbom člana 79. stav 1 ZM predviđeno da ako je prema maloletniku izrečena vaspitna mera ili je postupak obustavljen, troškovi postupka padaju na teret budžetskih sredstava, a oštećeni se radi ostvarivanja imovinskopravnog zahteva upućuje na parnični postupak, dok sud može maloletnika obavezati na plaćanje troškova krivičnog postupka i na ispunjenje imovinskopravnog zahteva samo ako je maloletniku izrekao kaznu. Nacrtom ZM predviđena je delimična izmena dosadašnjeg rešenja vezano za snošenje troškova odbrane, pa je tako između ostalog članom 82. stav 1 nacrta ZM predviđeno da troškovi postupka, ako je prema maloletniku izrečena vaspitna mera ili je postupak obustavljen, padaju na teret budžetskih sredstava, izuzev troškova branioca koga je angažovao maloletnik, njegov zakonski zastupnik ili srodnik.

Pravni izvori

Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (2005), Službeni glasnik RS, br. 85/05.

Nacrt zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku. Dostupno: na: https://mpravde.gov.rs

Zakonik o krivičnom postupku, Službeni glasnik RS, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - odluka US i 62/2021 - odluka US.

Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za maloletničko pravosuđe (Pekinška pravila) usvojena rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 40/33 od 29. novembra 1985. godine (A/Rezol/40/33, 29. novembar 1985).

Vuk RABRENOVIĆ*

SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE RIGHT OF DEFENCE IN JUVENILE PROCEEDINGS

The purpose of proceedings against minors significantly influences the procedural provisions, including decisions that directly or indirectly concern the minor and his position in the proceedings, as well as his right to defence. This paper provides an overview of existing legal provisions, as well as those in the draft Law on Juvenile Offenders and Criminal Legal Protection of Minors, which distinguishes proceedings against minors from those conducted against adult offenders.

Keywords: minors, right to defence, law on juvenile offenders

© 2026 by authors

Ovaj rad se objavljuje pod licencom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

* Judge of the Higher Court in Belgrade, Juvenile Department. E-mail: vulerabren@yahoo.com